

USAID | **UKRAINE**
FROM THE AMERICAN PEOPLE

МІСТО КАНІВ ВИВЧЕННЯ ДУМКИ ПІДПРИЄМЦІВ

ПРОВЕДЕНЕ

Комітетом зі стратегічного планування

у співробітництві з
проектом Економічний розвиток міст

травень 2005 р.

ВИВЧЕННЯ ДУМКИ ПІДПРИЄМЦІВ

I. ВСТУП

У травні 2005 року було проведено опитування роботодавців міста Канева. Це опитування є складовою частиною процесу стратегічного планування економічного розвитку з залученням громади – проекту, який визначатиме майбутнє міста. Метою опитування було отримання корисної та достовірної інформації для членів Комітету з розробки стратегічного плану (КСП) стосовно думки тих, хто здійснює інвестиції та створює робочі місця у Каневі. У анкеті були питання про історію та стан підприємства, характер підприємницької діяльності, робочу силу та персонал, інформація про розміщення підприємства, послуги, що надаються органами влади та стосунки з ними, а також загальна думка про місто як середовище для ведення бізнесу.

II. МЕТОДОЛОГІЯ

До 25 травня 2005 року була заповнена 41 анкета. Серед компаній у переліку для опитування були найбільші роботодавці міста, а також кілька менших фірм з чисельністю працівників до 25 чоловік. У цьому звіті містяться узагальнені відповіді всіх підприємств. Члени КСП провели 38 опитувань, а співробітники проекту ЕРУМ відвідали з цією метою 3 підприємства.

Для отримання якомога повніших і відвертіших відповідей респондентів запевнили, що цей звіт не буде містити посилань на конкретні підприємства, а інформація в анкетах буде конфіденційною.

Були виявлені відмінності у відповідях підприємств, що здійснюють діяльність у різних секторах економіки (промислове виробництво і комунальні підприємства порівняно з сферою послуг і торгівлі) або між великими і малими та середніми підприємствами. Ця відмінність знайшла відображення у більшості проаналізованих даних.

Хоча результат опитування 41 підприємства не може абсолютно точно відобразити загальну думку бізнес-громади Канева, ці підприємства, великі і малі, традиційні і нові, забезпечують зайнятість переважної частини економічно активного населення, зокрема середні підприємства промислового сектору, що є достовірною репрезентативною вибіркою.

III. ОСНОВНІ ВИСНОВКИ

1. Економіка міста Канева зараз переживає нелегкі часи, оскільки рівень зайнятості і розмір середньої заробітної плати є досить низькими, хоча існують плани щодо збільшення обсягів реалізації продукції і здійснення інвестицій, завдяки яким створюються нові робочі місця. Підприємства міста невдоволені загальною економічною ситуацією в країні, станом технічної інфраструктури, браком кваліфікованих кадрів, бюрократією і корупцією.

2. Канівська економіка є відносно молодого (відповідно до середнього віку підприємств) і головним чином залежить від підприємств, які знаходяться у власності державного сектору. Частка двох найбільших роботодавців, виробників і експортерів складає дві третини від загального обсягу реалізації продукції, яку виробляють підприємства, які включені у вибірку. Загальна чисельність зайнятих на всіх опитаних підприємствах ненабагато перевищують 4000 осіб. Загалом у наступному році вони планують створити приблизно дві сотні нових робочих місць.
3. Орієнтація міської економіки на експорт є незначною. Лише 5 з 41 підприємства експортують свою продукцію і послуги за межі України, переважно ці товари вивозяться до країн колишнього Радянського Союзу. Якщо навіть місцеві підприємства використовують низькі ціни (порівняно зі стандартами ЕС), у них немає великої кількості замовників на європейському ринку.
4. За оцінками підприємств якісний склад їх робочої сили виглядає таким чином: 19% - відмінно і 38% - добре, що свідчить про вищий від середнього рівень задоволення, однак перелік професій і кваліфікації працівників, яких компаніям не вистачає, є досить довгим. Головним чином його складають технічні працівники (див. висновки у Розділі 4). Розмір середньомісячної заробітної плати зріс у 2005 році до 646 грн. При цьому, деякі підприємства вказали, що вони сплачують своїм працівникам щонайменше в середньому 290 грн. на місяць!
5. Двадцять одне з сорока одного підприємства планує модернізувати або поліпшити свої споруди для розширення діяльності у Каневі шляхом реконструкції існуючих будівель або побудови нових головним чином у 2005 – 2006 рр. Вони стверджують, що готові загалом інвестувати 39562000 грн., за рахунок чого буде створене 191 нове робоче місце. Одне підприємство має плани переїзду з Канева, і три розглядають цю можливість (одне з підприємств під час опитування вказало Канів (?), а інше – Черкаси).
6. Загалом оцінка якості послуг органів самоврядування не була доброю (в середньому 3,14 за чотирибальною шкалою). Утримання доріг і житлове будівництво разом з охороною правопорядку найчастіше згадуються як такі, що вимагають поліпшення.
7. Двадцять чотири з сорока одного підприємства дали «відмінну» або «добру» оцінку роботі місцевого уряду. Добрі оцінки стосунків з міським головою, його заступниками і відділами міської ради разом із зауваженнями стосовно співробітництва між приватним і державним секторами свідчать про вище від середнього ставлення до роботи місцевого уряду.
8. Думки щодо бізнес-клімату у Каневі не були настільки позитивними (2,75 бали), але географічне розташування, туристичний потенціал і добрі стосунки з місцевою владою буди вказані серед найважливіших його сильних рис.
9. У розвитку туризму, малих і середніх підприємств, поліпшенні інфраструктури і якості життя підприємства вбачають бажаний напрямок розвитку Канева.

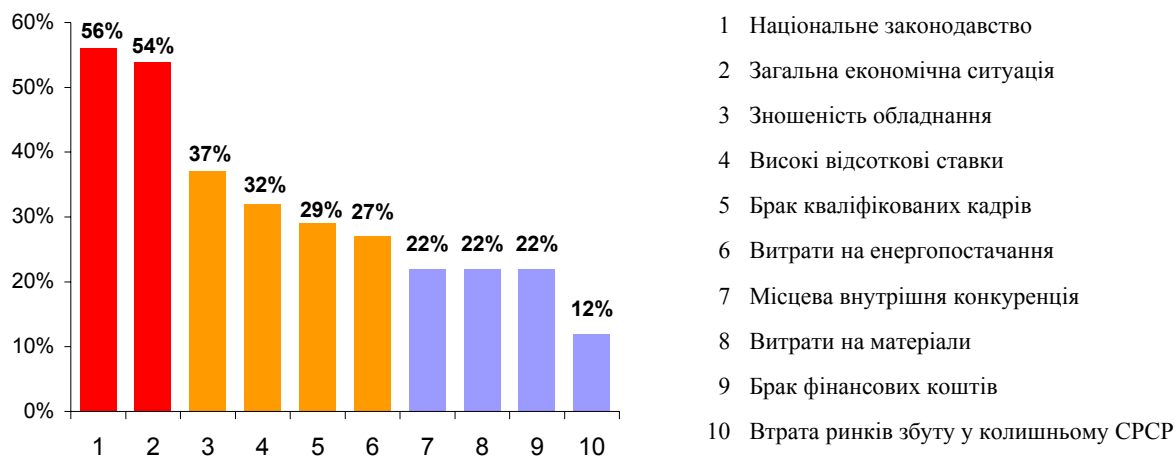
IV. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ

1. Стан підприємств

З сорока одного лише 16 підприємств були засновані до 1990 року. Молодші за віком підприємства належать до сфери торгівлі і послуг, де дві третини їх були засновані після 1990 р., в той час як у галузі промисловості і комунального господарства ситуація є протилежною - лише 7 з 19 підприємств були засновані більше 15 років тому. Підприємство, засноване у 1934 році, є найстаршим з нашої вибірки у Каневі. Переважна кількість опитаних підприємств знаходиться у власності українських юридичних і фізичних осіб. Однак, другим найбільшим роботодавцем серед підприємств є держава (20%), а разом з міською власністю державний сектор складає частку 34%. У сфері торгівлі і послуг фізичні особи надають роботу 41% робочої сили, а у промисловому секторі і комунальному господарстві 57% працюють на приватних юридичних осіб. Два підприємства вказали на присутність у складі їх акціонерів іноземного капіталу, але разом вони надають роботу лише 1% робочої сили, а два підприємства взагалі не надали інформації про структуру своєї власності. Ці результати свідчать, що економіка Канева є відносно молодою з низьким рівнем іноземного капіталу і великою залежністю рівня зайнятості від підприємств, що знаходяться у державній власності, особливо у сфері торгівлі і послуг.

2. Загальний стан бізнесу

Діаграма 1. Перешкоди подальшому розвитку

Компаніям було поставлене запитання про визначення факторів, які мають негативний вплив на сьогоdnішній і майбутній стан виробництва їх продукції і послуг (див. Діаграму 1). У порядку пріоритетності у першу чергу національне законодавство і загальна економічна ситуація були зазначені як найважливіші фактори кожним з понад 50% респондентів (у розрізі галузей національне законодавство визнається проблемою 76%! у сфері торгівлі і послуг). 27% - 37% підприємств вказали на 4 фактори, такі як: зношене обладнання, високі відсоткові ставки, брак кваліфікованих кадрів і витрати на енергопостачання. Місцева внутрішня конкуренція, витрати на матеріали і брак

фінансових коштів визнаються деякою мірою важливими, оскільки вони зазначені 22% підприємств як одна із головних чотирьох перешкод їх розвитку. Здається, що найменшою проблемою є втрата ринків збуту у колишньому СРСР, про що вказали 14% підприємств.

Будівельні і промислові підприємства виявились менш здатними у досягненні згоди про найбільші перешкоди на шляху розвитку. Найбільшою перешкодою є загальна економічна ситуація, про яку вказали 63% респондентів, дали розташувались зношене обладнання (47%) і брак кваліфікованих кадрів та витрати на матеріали (42%). Можна сказати, що вартість робочої сили, ставлення місцевої влади, обмеження, пов'язані із захистом довкілля, іноземна конкуренція та віддаленість ринків є неістотними перешкодами.

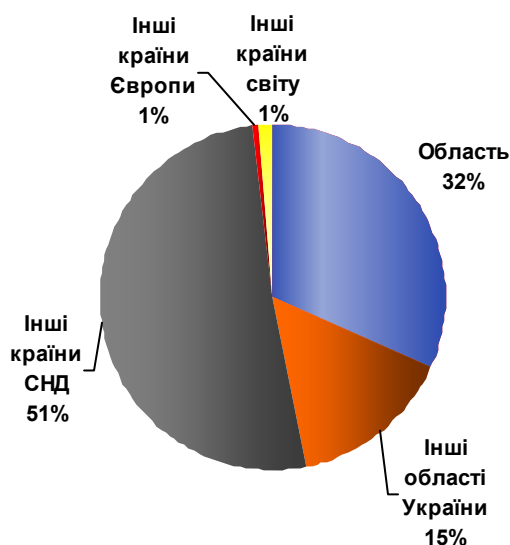
Очікування, пов'язані з можливим вступом України до ЄС, мають змішаний характер. Певним чином більш очевидними є сприйняття негативних наслідків, а не позитивних. Стабільний бізнес-клімат (68%) і кращий правовий захист (46%) найчастіше вказуються серед позитивних чинників. Підприємства сфери торгівлі і послуг мають більш позитивне ставлення: 71% з них очікують настання більш стабільного бізнес-клімату і 69% поліпшення правового захисту. Для промислових підприємств доступ до більших ринків збуту виглядає також дещо позитивним наслідком вступу до ЄС, оскільки про це згадувалось у 37% відповідей.

З іншого боку, 63% підприємств занепокоєні втратою можливості встановлювати нижчі ціни (74%! промислових підприємств), а 51% очікує збільшення обсягу інвестицій для пристосування до нових умов. 43% підприємств сфери торгівлі і послуг побоюються збільшення вартості робочої сили (лише 26% промислових підприємств), а 53% підприємств виробничої сфери занепокоєні посиленням конкуренції (лише 33% підприємств сфери торгівлі і послуг).

Зазначені висновки призводять до припущення, що місцева економіка є конкурентноспроможною у першу чергу завдяки низьким цінам, меншим витратам на робочу силу і низькому рівню присутності іноземного капіталу. При цьому, здійснення інвестицій, необхідних для узгодження з останніми екологічними стандартами і осучаснення технологій, у даний час виглядає проблематичним, оскільки відчувається нестача і висока вартість капіталу (див. показники, пов'язані з відсотковими ставками).

3. Збут

З 41 підприємства 38 надали інформацію про географічний розподіл замовників своєї продукції (Діаграма 2), а також всі вони повідомили про обсяги реалізації продукції і послуг у гривнях. Лише п'ять підприємств вказали, що вони експортують свою продукцію і послуги за межі України. Загальний обсяг реалізації продукції всіх компаній з нашої

вибірки складає 240 млн. грн. або (61176 грн. на одного працюючого). На вигляд діаграми великий вплив мають показники двох великих підприємств у вигляді обсягу реалізації (65% від загального обсягу). Більшість підприємств (часто більше 20%) очікує збільшення обсягів реалізації у 2005 р. відносно 2004 р. (лише одне очікує зменшення) в середньому до 29%! Це дорівнює приблизно 51 млн. грн. продукції і послуг, додатково реалізованих 31 підприємством, які дали відповідь на це питання. Частка підприємств сфери торгівлі і послуг складає приблизно лише 8% від загального обсягу реалізації, що відноситься до нашої вибірки. Збут їх продукції і послуг відбувається у межах Черкаської області (92%) та в інших областях України (8%). Промислові підприємства експортують 74% своєї продукції за межі України, головним чином у країни СНД.

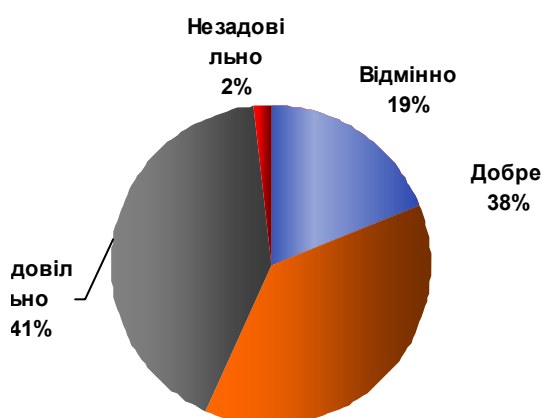
Діаграма 2. Експортна орієнтація місцевої економіки

Ринок збуту є також головною причиною розташування у Каневі 25 підприємств, а 23 компанії вбачають у цьому наявність тут кваліфікованих трудових ресурсів. Для 20 підприємств головним є розташування у Каневі постачальників сировини, а для 16 – постачальників компонентів для виробництва. Переважна орієнтація на місцевих замовників підтверджується тим, що і промислові підприємства, і підприємства сфери послуг найчастіше вказують на це – відповідно 58% і 67%.

4. Трудові ресурси і зайнятість

Загальна чисельність осіб, які працюють повний робочий день на 41 опитаному підприємстві, складає 3960 осіб, порівняно з 4254 особами п'ять років тому і 3714 особами у минулому році. Головним чином робочі місця створювались у промисловому секторі (8% приросту у минулому році). Тенденція до зменшення робочих місць у період між 2000 і 2004 рр. здається припинилась, оскільки підприємства вказували, що планують створити приблизно 117 нових робочих місць у наступному році. Добра диверсифікація економічної структури також підтверджується тим, що приблизно 47% працюючих складають жінки (77% у сфері торгівлі і послуг). Частка осіб з вищою освітою досягає 10,3% у цьому році, але складала приблизно 14% п'ять років тому. Частка працівників, які мешкають за межами міста, не перевищувала 8% упродовж усіх років дослідження.

Середня чисельність працівників на одне опитане підприємство складає у 2005 році 97 осіб, порівняно з 115 особами у 2000 р. Зменшення розміру підприємств у виробничому секторі і сфері послуг не відрізняється, хоча середня чисельність працюючих у обох секторах є різною: 28 працівників у сфері торгівлі і послуг і 171 працівник у виробничій сфері.

На погляд роботодавців якісний склад їх трудових ресурсів є досить задовільним. Загалом, 19% працівників отримали оцінку «відмінно», 38% - «добре», 41% - «задовільно» і лише 2% - «незадовільно» (діаграма 3). Підприємства у сфері торгівлі і послуг є дещо більш позитивними у оцінці своїх працівників: 69% отримали оцінки «відмінно» або «добре», в той час як у підприємств виробничого сектору цей показник 55%. Загалом якість трудових ресурсів знаходиться на дуже високому рівні, що є позитивною ознакою для потенційних інвесторів, які розглядатимуть можливість розпочати свою діяльність у Каневі.

Діаграма 3. Якісний склад трудових ресурсів

Середньомісячна заробітна плата, які сплачують опитані роботодавці, складає 646 грн., порівняно з 519 грн. у 2004 році. Її розмір є меншим у сфері торгівлі і послуг (де якісним складом своїх трудових ресурсів задоволені більше!) – в середньому 445 грн., порівняно з 360 грн. у 2004 році. У промислових і комунальних підприємств ці показники вище – 681 грн. у 2005 р. і 550 грн. у 2004 році. Три підприємства сплачують в середньому майже 1000 грн., два інших - більше 700 грн., а найнижчі суми серед підприємств нашої вибірки відносяться до двох роботодавців, які сплачують щонайменше 290 грн. на місць. Разом ці 38 підприємств, які відповіли на дане питання, сплачують заробітну плату у сумі приблизно 2,35 млн. грн. кожного місяця, і дещо більше 28 млн. грн. на рік. Саме зазначені підприємства мали обсяг реалізації понад 213 млн. грн. у 2004 році (загальний обсяг реалізації підприємств вибірки склав у тому ж році приблизно 240 млн. грн., а

очікуване зростання обсягу реалізації у 2005 р. складе 291 млн. грн.). На другому засіданні КСП слушно було б обговорити, чи є ці показники відображенням реальної ситуації.

Двадцять два підприємства або 61%(!) у всіх секторах економіки відчувають брак працівників спеціальних професій і кваліфікації, які мають важливе значення для їх майбутнього розвитку. Сім підприємств очікують, що зіткнуться з цією проблемою в майбутньому. Лише сім підприємств (17%) висловили задоволення сьогодишньою кваліфікацією і підготовкою своїх працівників.

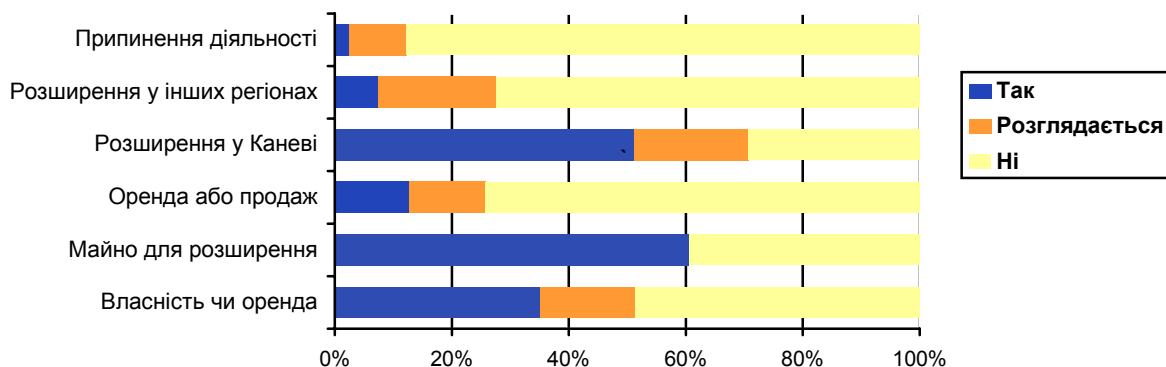
Підприємства відчувають брак працівників з широким спектром професій: від базових до управлінських і дуже спеціалізованих:

Стандартна кваліфікація – низькі вимоги до освітнього рівня	Стандартна кваліфікація – певний освітній рівень	Управлінці	Спеціалісти
Екскаваторники, прибиральники, продавці, водії, кухарі, теслярі, мулярі, бетонники, токарі, фрезерувальники, механіки, електрики, бармени, зварювальники, слюсарі, автомеханіки	Електрозварювальники, технологи, верстатники, інженери, електромонтери, оператори гальванічних пристроїв, верстатники, машиніст автогрейдера, машиніст автокрана	Менеджери з розвитку, фінансові менеджери, менеджери середньої ланки, менеджери з туризму, менеджери з матеріально-технічного забезпечення	Інженери із спеціалізацією у електро і водопостачанні, конструктори, оператори автоматизованих виробничих ліній, технологи молочного виробництва

Лише три підприємства мають науково-дослідницькі відділи, а п'ять розглядають можливість засування таких. У цих відділах працюють лише 17 осіб, які головним чином займаються конструкторською роботою, випробуваннями і автоматизацією технологій у своїх конкретних галузях.

5. Виробничі приміщення і площі

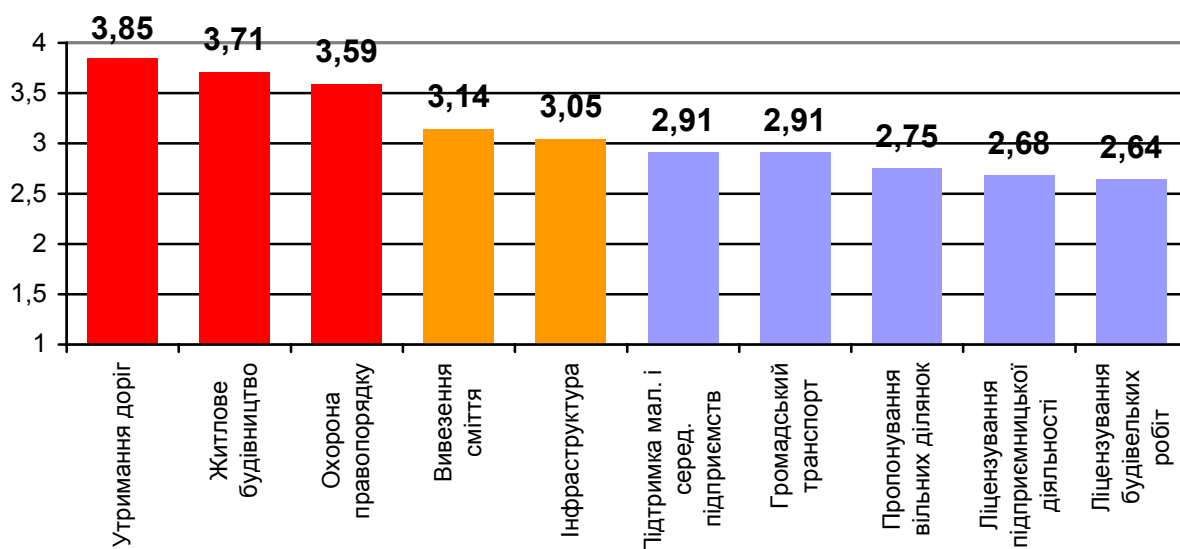
У Каневі ситуація зі станом будівель і площ, у яких розташовані підприємства, має як позитивні, так і негативні ознаки (див. Діаграма 4). Більшість підприємств є власниками своїх будівель і мають право на використання земельних ділянок, а 60% з них також мають достатньо майна для розширення діяльності. Одне підприємство планує здійснити переїзд з Канева, а три – розглядають таку можливість, оскільки вони стверджують, що у Каневі змінюються умови ринку («монополістична конкуренція») і потрібно шукати кращих умов в інших регіонах (згадувались Київ і Черкаси). 75% підприємств планують або розглядають можливість розширення діяльності у Каневі головним чином у 2005 – 2006 рр. Сьогоднішній якісний стан будівель і технологій не виглядає високим, тому багато підприємств планують здійснення інвестицій у поліпшення стану виробничих площ. 21 підприємство має плани щодо модернізації і поліпшення існуючого майна шляхом інвестування 39526000 грн., а також створення 191 нового робочого місця. Якщо зазначені суми виявляться достовірними, тоді це допомогло б місцевій економіці отримати інвестиції в очікуваному розмірі від 10000 до десятків мільйонів гривень, а в одне новостворене робоче місце буде в середньому інвестовано приблизно 207 тис. грн.

Діаграма 4. Інформація про стан майна підприємців

6. Робота органів міської влади і стосунки з ними

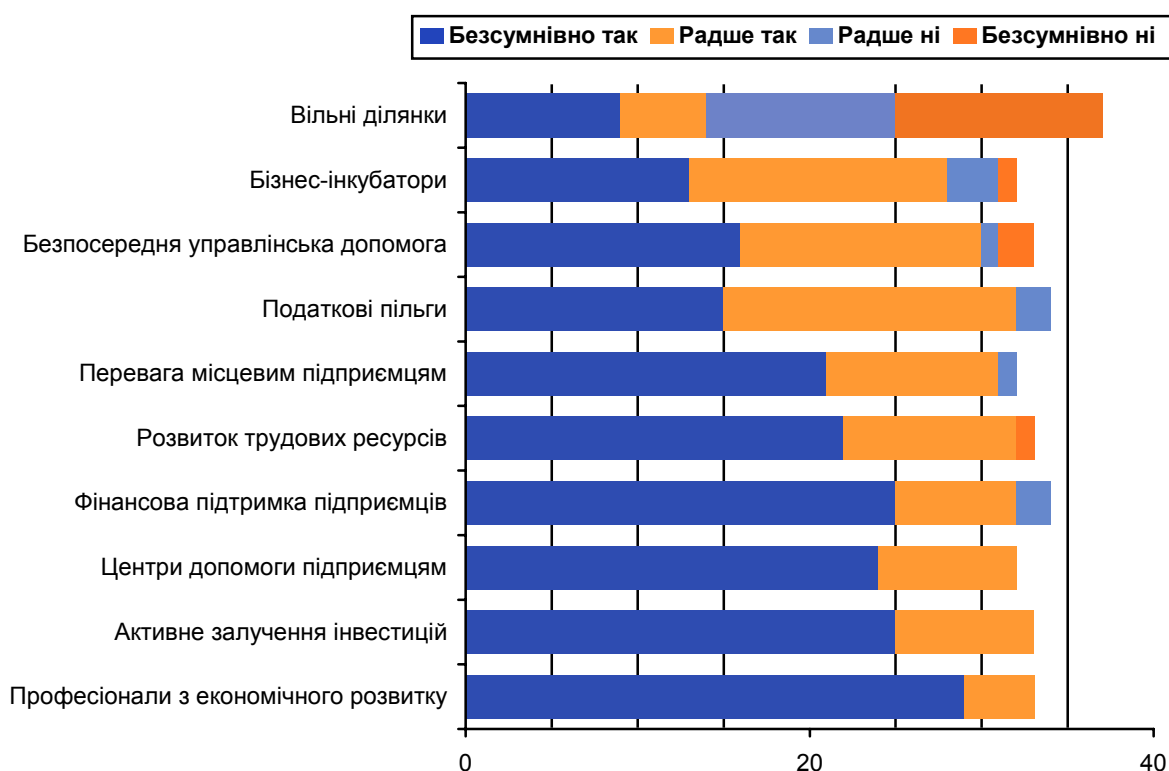
Підприємства оцінювали роботу дев'яти органів міської влади за шкалою від 1 до 4 балів (1 = «відмінно» - 4 = «незадовільно»). В середньому вона отримала оцінку «досить задовільно» у сумі 3,16 бала (див. Діаграму 5). Найбільше невдоволення викликає стан утримання доріг (3,85 бала), за яким розташувались житлове будівництво (3,71 бала), що відображає брак відповідних ресурсів, і робота органів правопорядку (3,59 бала). Середню оцінку отримали розвиток інфраструктури (3,05 бала) і вивезення сміття (3,14 бала). Підприємства досить задовільно ставляться до роботи відділу з ліцензування і видачі дозволів на ведення бізнесу (2,68 бала) і будівельних робіт (2,64 бала). Оцінку вище середньої отримали громадський транспорт і підтримка малих і середніх підприємств (2,91 бала), а також пропонування вільних ділянок (2,75 бала). В середньому рівень оцінки роботи органів місцевої влади з боку підприємств сфери торгівлі і послуг є дещо кращим (3,13 бала), а підприємств промислового сектору, будівельних і комунальних підприємств – дещо гіршим (3,27 бала). Оцінка окремих видів діяльності органів міської влади виглядає схожою у обох секторах економіки міста, хоча підприємства сфери торгівлі і послуг мали дещо більш позитивне ставлення до підтримки малих і середніх підприємств.

Діаграма 5. Оцінка роботи органів влади

Підприємствам також ставилось питання про те, які послуги місцеві органи влади (зокрема відділ економічного розвитку) мають надати підприємцям. Діаграма 6 демонструє, що підприємства щиро вітають всі види послуг, які можуть бути запропоновані їм. У першу чергу вказується, що для економічного розвитку міста його рада має залучити до роботи професійних працівників з економічного розвитку, проводити політику активного залучення інвестицій і створити центри допомоги підприємцям.

На відміну від інших країн Східної Європи підприємства не підтримують будівництво і надання безкоштовних ділянок, оскільки вважають, що ті, хто отримає таку допомогу не матимуть гарантії щодо реального створення робочих місць. З іншого боку, фінансова підтримка підприємців (гарантії кредитування) визнається бажаною. Вона має вирішити проблему з браком фінансових коштів, про яку згадувалось у попередніх розділах.

Діаграма 6. Послуги, які має надавати Відділ економічного розвитку

У ході опитування підприємства зробили оцінку стосунків з посадовими особами і установами. Результати її можна побачити на Діаграмі 7. Виставлення балів можна зробити за кількома методами, і ми використали для цього абсолютний підхід, відповідно до якого успішні стосунки +2 бали, досить успішні стосунки +1 бал, незадовільні стосунки – 2 бали. За таким видом аналізу перевага віддається тим відділам і службам, які в основному мають стосунки з підприємцями. Відносний аналіз даних (зважена кількість успішних і досить успішних стосунків порівнюється з їх загальним числом) вказує, що перевагу отримали установи, рівень стосунків яких з підприємцями є найнижчим.

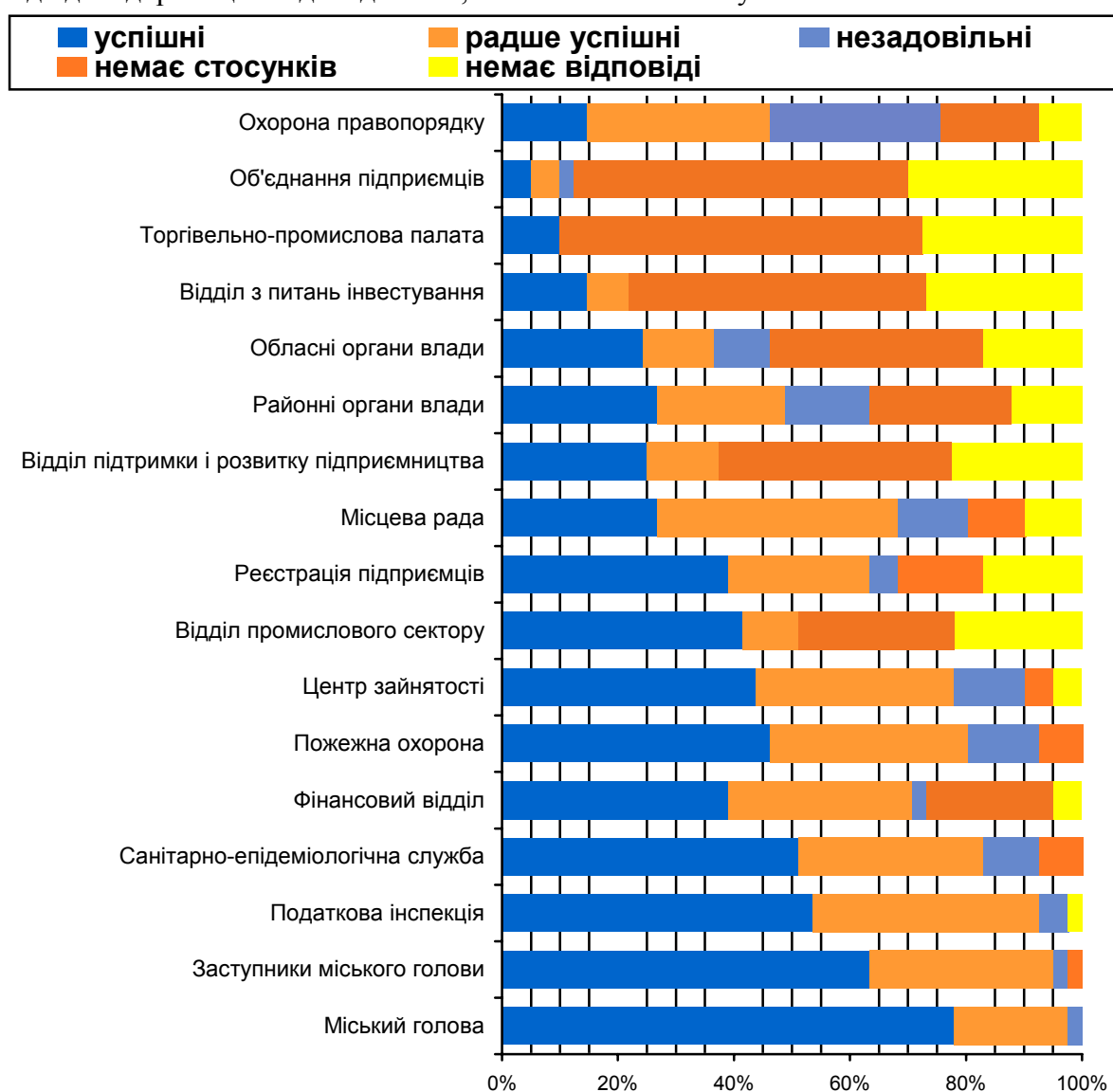
Підприємства повідомили, що мали зовсім небагато стосунків з Відділом з питань інвестування, Торгівельно-промисловою палатою або Об'єднанням підприємців, хоча усі вони визнаються позитивними або радше позитивними.

Органи охорони правопорядку, місцева рада і районні органи влади зазначені як такі, що викликають найбільше нарікань (найбільша кількість незадовільних стосунків).

Стосунки з міським головою і його заступниками отримали найвищі абсолютно позитивні бали. На другому місці - податкова інспекція (цікаво, що в інших містах і країнах Центральної і Східної Європи стосунки є нею звичайно проблематичні) і санітарно-епідеміологічна служба.

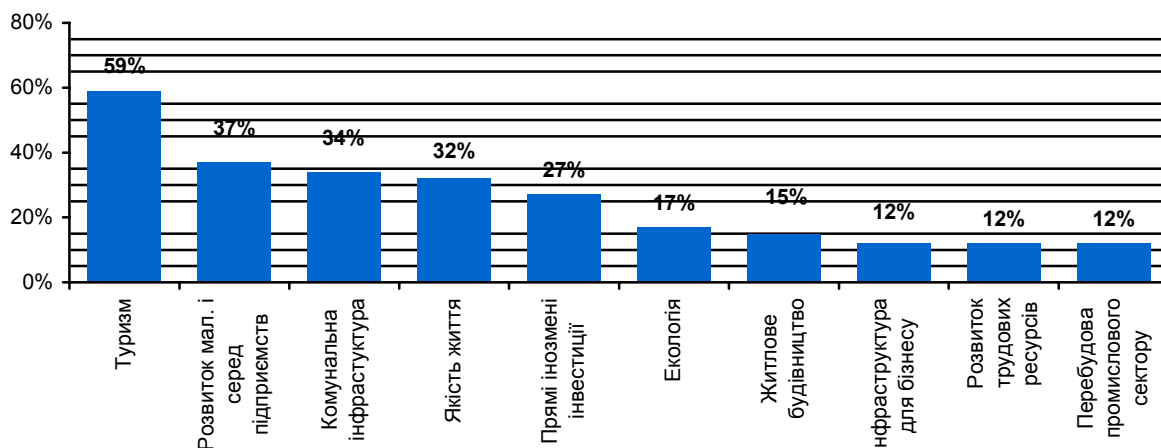
Підприємства також вказали і зробили оцінку діяльності інших важливих установ. Серед них найчастіше згадувались Відділ земельних ресурсів і Відділ архітектури. Ставлення до їх роботи має досить високу оцінку.

Багато зауважень керівників підприємств можна узагальнити одним реченням: надто великий рівень бюрократії, складне і часто мінливе законодавство, ставлення органів влади до підприємців як до підлеглих, а не замовників послуг.

Діаграма 7. Стосунки з органами влади

7. Критичні питання

Діаграма 8. Критичні питання

Підприємства надали відповіді на питання про найбільш критичні напрямки, яким має бути приділена увага під час розробки стратегічного плану:

- найвищий відсоток (59%) дістався розвитку туризму (на його користь висловились 70% підприємств сфери торгівлі і послуг!);
- другий найвищий бал отримав розвиток малих і середніх підприємств (згадаємо, що якість цього виду послуг була оцінена вище середньої) – 37%
- третє місце отримав розвиток комунальної інфраструктури - 34%.
- четвертий результат (32%) залишився за якістю життя
- прямі іноземні інвестиції зайняли п'яте місце – 27%.

Якщо аналізувати вищезазначені відповіді за галузями міської економіки, ми отримуємо такі результати:

Сфера торгівлі і послуг

Туризм (71%)
 Розвиток малих і середніх підприємств (47%)
 Комунальна інфраструктура (42%)
 Екологія (27%)

Промисловий і комунальний сектор

Туризм (45%)
 Прямі іноземні інвестиції (35%)
 Якість життя (35%)
 Розвиток малих і середніх підприємств і комунальна інфраструктура (25%)

Про розвиток сільського господарства, транспорт, соціальні послуги, науково-дослідницьку роботу та освіту висловились лише кілька респондентів (1 – 3 кожний). Це не означає, що ці питання є неважливими, але за сьогодишніх обставин вони не вважаються критично пріоритетними.

9. Загальні враження

Підприємствам ставилось питання про їх загальне враження від роботи місцевих органів влади Канева. Більшість з них (20 підприємств) вважають, що вона заслуговує на оцінку «добре», 15 – «задовільно» і 4 – «відмінно». Середній бал склав 2,325, що є більш позитивною оцінкою, ніж середній бал за якість послуг органів влади у попередньому розділі. Однак, як місце для ведення бізнесу Канів зовсім не виглядає настільки позитивним: лише 10 із 41 підприємства вважають його «відмінним» (1 підприємство) або

«добрим» (9 підприємств), тоді як 24 підприємства визнають його «задовільним», а решта респондентів незадовільним або не дали відповіді. Оцінка Канева як місця для здійснення бізнесу склала таким чином 2,75 бала.

До позитивних і негативних рис бізнес-клімату у Каневі відносяться:

Сильні сторони

- наявність вільних промислових зон для створення робочих місць (завод «Магніт» і завод «Медтехніка»). Колишні працівники цих підприємств все ще мешкають у Каневі;
- потенціал для розвитку туризму (музей Т.Г. Шевченка, історична спадщина);
- вигідне географічне розташування поблизу Києва, наявність транспортних комунікацій;
- влада не заважає підприємницькій діяльності і підтримує створення нових підприємств;
- можливість прямих особистих контактів
- розвинута банківська система
- добрий стан співробітництва з місцевою владою, відносна прозорість при прийнятті рішень, можливість вирішення проблем на місцевому рівні;
- перспективи поліпшення умов для бізнесу в Україні.

Слабкі сторони

- багато розмов, а мало діла;
- складна демографічна ситуація – невелика чисельність населення, постаріння населення, низька купівельна спроможність;
- відсутність залізниці, незадовільний стан доріг;
- слабкий розвиток промислового сектору (за винятком харчової і обробної галузей), відсутність промислового розвитку;
- відсутність кваліфікованої робочої сили;
- незадовільний стан комунальної інфраструктури;
- нерівні умови для різних видів підприємницької діяльності;
- недостатній і обмежений ринок збуту;
- відсутність стратегії розвитку і аналізу, всі заходи спрямовані на підвищення податків і зборів;
- монополізм підприємств при ціноутворенні;
- довгий розгляд заяв Відділом архітектури;
- місто розташоване у зоні, яка має четвертий ступінь забрудненості після Чорнобильської катастрофи, тому доходи місцевого бюджету є об'єктом пільгового оподаткування, але держава не відшкодовує пов'язані з цим витрати.

Кінцеві зауваження багатьох респондентів стосувались вивчення думки роботодавців і роботи з економічного розвитку у місті. Їх можна узагальнити таким чином:

- стратегічне планування є необхідним, але воно неможливе без стабільного законодавства, місцева влада докладаеть всіх зусиль для поліпшення економічної ситуації у місті, але без допомоги держави такі міста як Канів очікують занепад;
- необхідно створити механізм реалізації заходів;
- проведення термінового аналізу анкет «Вивчення думки підприємців» та їх реалізація у планах економічного розвитку міста;
- продовжувати розпочату роботу.

V. ПІДСУМОК

Анкета «Вивчення думки підприємців» відображає акумульовані думки головних роботодавців міста. Їх колективне ставлення до міських органів влади матиме міцний вплив на зростання, стагнацію або занепад економіки міста. Цей звіт допоможе Комітету зі стратегічного планування у його роботі, а також буде корисним міській владі для підтримки і поліпшення бізнес-клімату у Каневі.

Працівники проекту Економічний розвиток міст висловлюють подяку всім представникам підприємств, які відповіли на питання анкети і забезпечили КСП корисною інформацією, а також всіх членів КСП, хто добровільно витратив свій час на проведення інтерв'ю.